

סבון
לטהודת
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א, מח"ס
"פלא יועץ"
ועוד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת חיי שרה תשפ"ג

"ואברהם זקן בא בימים ויה' ברך את אברהם בכל. ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי". (כד א-ב)

יש לדקדק, דרבותינו זכרונם לברכה (יומא כח:) דרשו: זקן ויושב בישיבה, דנראה אברהם זקן ויושב בישיבה ולא יצחק, ומאי נפקא מנה? ועוד, "ויה' ברך את אברהם בכל", מאי נפקא מנה, אם ברך ואם לא ברך רוצה להשיא אשה לבנו? וכן במה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שם): "אל עבדו זקן ביתו" - זקן ויושב בישיבה, מאי שיאטיה הכא [- מה ענינו כאן] ומאי נפקא מנה? ועוד למה לו להודיענו שהיה "מושל בכל אשר לו"?

ונראה על פי מה שאמרו בגמרא (קדושין כט:): תרי לשני: ילמד תורה ואחר כך ישא אשה, אפשר רחים בצוארו ויעסק בתורה? ואידך לשנא, ישא אשה ואחר כך ילמד תורה, כדי שילמד תורה בטרה, ותרץ הא לן והא להו. ופרשו התוספות בשם ר"ת, הא להו - לבני ארץ ישראל שהם עשירים, דליכא למיחש משום רחים בצוארו, וישא אשה תחלה.

וזה אמרו: "ואברהם זקן בא בימים" - זקן ויושב בישיבה, מפלל דיצחק לא היה יושב בישיבה, ובפרוש אמרו (יומא כח:) "ויהי כי זקן יצחק" - זקן ויושב בישיבה, מפלל דקמי הכי לא היה יושב בישיבה. ואם כן תיקשי, איך היה רוצה אביו להשיא אשה קדם שילמד? ועל זה בא כמתרץ "ויה' ברך את אברהם בכל", שהיה בארץ ישראל והיה עשיר, ובכן יכול להשיא אשה ואחר כך ילמד תורה.

ואפתי תקשי [- ועדין קשה], דהא קנימא לן (גיטין כג:) דכל שאינו בתורת גיטין וקדושין אינו נעשה שליח להם, ולפי מאי דאמור רבנן שאותם החפצים שנתן אליעזר לרבקה היו בתורת קדושין, איך אברהם עשא שליח לאליעזר עבדו? ונראה דזה בא לתרץ הכתוב: "ויאמר אל עבדו זקן ביתו" - זקן ויושב בישיבה. וקשה, איך למדו תורה, והרי אסור ללמד עבדו תורה? על פירוש לומר דעבדו שהיה כבר ואחר כך שחררו.

ואפתי תיקשי [- ועדין קשה], איך שחררו, והא קנימא לן (שם לח:): דאסור לשחרר עבדו כנעני, והמשחררו עובר בעשה? והתרוץ לזה על פי מה שכתב הר"ן (שם כ:): הביאו הרב בית יוסף ז"ל פירושה דעה סימן רס"ז, דלא עשה גמור הוא, דאם לא כן היכי דחי ליה משום מצוה דעשרה בבית הפנסת שהוא דרבנן? ויש מתרצים שלא אמרה תורה (ויקרא כה מו) "לעולם בהם תעבדו", אלא כדי שלא יתן להם

מתנת חנם כדכתיב (דברים ז ב) "לא תחנם", היכא דאיכא מצוה לאו משום חנינה דידהו קעביד אלא לצרף עצמו, והוי ליה כנותן דמי עצמו. והינו דקאמר הכא "המושל בכל אשר לו", והרי אסור למנות עבדו אפטרופוס? אלא ודאי שהיה מוכרח מפני שאברהם היה טרוד באורחיו ובעבודתו את ה', אם כן הוי ליה פלצרכו שמתר לשחררו, ובכן אמר לו "שים נא ידך תחת ירכי" ומנהו שליח. או נאמר על פי מה שאמרו בגמרא (בבא בתרא יא.) שמונבז בזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו, וכאשר נתעמו עליו השיב להם כי הוא גנז במקום בטוח שאין היד שולטת בו. וכבר ספר מעשה באיש אחד אשר המלך חפץ ביקרו, ויפקידהו על ביתו, ועל ידי זה נתעשר האיש עשר גדול, והמלך היה יודע מזה, וכן היה רצונו, כי אהבת עולם אהבו, ובעת מן העתים בטוב לב המלך שאל ממנו שיאמר לו הסכום מהקרן מה שיש לו, ויען ויאמר בדרך משל עשרת אלפים דינרי זהב, ויהי כשמע המלך את דבריו וחמתו בערה בו, כי הוא היה יודע שיש לו יותר ויותר ממה שאמר, אלא מוכרח שהשד אותו לרע עין שעינו רעה בממונו, עד שמפני זה כחש לו.

וכראות האיש השלם את פעם המלך, אמר לו למה תרה לך ולמה נפלד פניך, הלא אנכי אוכיח שפדברי כן הוא ולא אשקר באמונתני. ותכף הלך האיש לביתו, ויקח בידו את הפנקס של הצדקות אשר היה עושה, ונמצא מכון החשבון, ובכן הוכיח במישור כי דבריו נאמנו מאד, וען שהמלך שאל ממנו כמה הקרן שלו ולזה אמר לו שהקרן האמתי כי הוא זה שאין היד שולטת בו, וכל יש לו בביתו אינו בטוח עליו, כי עלול הוא לשרפת אש או אם גנבים באו ויבזו יגיעו, או חמת מלך מלאכי מות ונקסיו למלך. וערבה למלך תשובתו, והוסיף לו אהבה על אהבתו.

וזה רמז הכתוב "ויאמר אברהם" - אבינו שבשמים, "אל עבדו" - האיש הישראלי, "זקן ביתו" - רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה ט ו) דרשו תבת זקן נוטריקון ז"ה קנה, העולם הבא דומה לבית ועולם הזה לחנות, כמו שברכו לרבי אלעזר ברבי שמעון (עי' מועד קטן ט:). וזה אמרו: זקן - מה שקנה ואין יד שולטת בו הוא מה ששולח לעולם הבא כי שם ביתו, כי כל מה שבנידו בעולם הזה אינו בטוח, שאם רוח המושל יעלה עליה יקח כל אשר לו. וזה אמרו "המושל בכל אשר לו", אשר על כן "שים נא ידך" צדקה, "איש כמתנת ידו", "תחת" הוא העני היורד מטה מטה, אבל צריה הצדקה - "ירכי", כלומר בסתר, מה ירף בסתר (עי' סוכה מט:).

תפילת המנחה

ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו:): לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. והן בעיון רבים מעמי הארץ מקליין בה ואין מתפללין אותה בצבור, וכשתפללין אותה ביחיד אין מתפלל אלא לאחר בין השמשות תפלה חטופה וקטופה, ויש שאין מתפללין אותה כלל, או מתפללין ערבית שתים, ושנו בראה שלא התר להתפלל שתים ואין תשלומין אלא למי ששנג או נאנס אנס גמור, והפסד רוח לא חשיב אנס, אין זה פי אם רע לב וחסרון אמונה, פי המאמין באמונה שלמה כמו שהוא האמת, פי השם יתברך הוא הנותן כח לעשות חיל, לא יאמין שהמקצר בעבודתו ירבה כבוד ביתו והעובד עבודתו בפשיל כך ימעט מנתו, הס פי לא להזכיר, והקבל על דמשתכחין שאין מתפללים כלל. אזי להם לבריות מיום הדין ומיום התוכחה, שהרי עתה בעוונותינו אין לנו לא מקדש וכו', וחסרנו כל טוב וכמעט זה כל עבודתנו לבוראנו, וזה כל יהדותנו שאנחנו מתפללים שחרית מנחה ערבית, ואם גם זה חסר ובוזאנו, מה אנו ומה חיינו, ולמה נגרע מגויי הארצות המתהללים באילימים שפקמה מהם מניחים עסקם והולכים לבית תפלותם.

ויש אשר נגע יראת ה' בלבם ומשכימים לבית הננסת להתפלל תפלת שחרית. וכבר כתב על זה הרב מוהר"ם די לונזאנו בזה הלשון, אם פנים אתם, בזאת תבחנו, אם תבואו להתפלל גם תפלת מנחה, ואם לא, חי פרעה כי מרגלים אתם, ומה שאתם משכימים לבית הננסת הוא לפי שבאותה שעה החנות סתומה, ואין יוצא ואין בא, אבל בתפלת המנחה שהחנות פתוחה והחגוני מקוים, הן בסף נחשב בעיניכם יותר מעבודת השם יתברך.

ויש שאין משכימין לתפלת שחרית, באשר אלהים לנום שנה של שחרית ואונסתם אנס שנה, ואין זה חשוב אנס, ואין פוטר אותם מיום הדין, פי יאמר אלקים אם תבקשנה כספך אז תבין יראת ה' (משלי ב, ג), פי ידוע. אבל לפחות לו חכמו ישפילו לבוא להתפלל בבית הננסת, שהרי אמרו (ברכות ו.) אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הננסת. וגם יזכרו בתפלת המנחה דליבא אנס שנה פי יחייב דתהוי להו הצלה פרתא, אבל אי בבקר חיישי לאנס שנה ובערב לאנס סחורה תפלה מה תהא עליה, ומה יענה ליום פקודה, האם לא נברא אלא לישן ולעשות סחורה. ואם כזה יהיה עבד ה', שלא יוכל להפריש לעבודתו אפלו שתי שעות בכל עשרים וארבע שעות, זהו בושה וכלמה וכדי בזיון וקצף, רחמנא לאלו.

אמירת התפלה בנחת

אין אומרים הזמירות במרוצה פי אם בנחת (ש"ע אר"ח נא ח), ולא ידלג שום תבה ולא יבליעם אלא יוציא מפיו פאלו מונה מעות. על דבר זה דאבה נפש יראי ה' כי הן בעיון המרוצה בתפלה נעשית מטבע חריף, הוא העובר בזמן הזה, ואומרים דרדף ליצנות ותפלתם מהרה - תקבל ברוח, ולכן הרצים יצאו דחופים בדבר המלך, מלכו של עולם, הקהל מריצין את החזן והחזן מריץ את יראי ה' על כרחן שלא בטובתם, רץ לקראת רץ ירוץ ותהי מרוצתם רעה, אזי לנו מיום הדין אזי לנו מיום התוכחה, פי יקצף האלהים על קהל כזה, ויאמר: אם בדברים האלה תדבר לפתחה במרוצה היוצף או הישא פניו, ומי בקש זאת מידכם רמס חצרי.

והן בעיון, בחרף מורים ביותר התר לנפשם להיות רץ בפצבי, והמרבה לרוץ וידלג באיל פסח הרי זה משבח. והן אמת, דאף שה' לא יחשב כל כך עון אם אינו מתפלל כל כך בנחת פי נושא הצנה, ואף פי אין כל כך טענה מספקת, שהרי כל היום יושב בשוק ובחנות, ולא תהא בהנת כפונדקית, מכל מקום יש קצת זכות תולה להתפלל קצת במרוצה בשפה ברורה אות באות תבה בתבה, אבל אם יאמר במרוצה רבה כבלע את הקדש, שאין זה שבח ותהלה אלא חוכא ואיטולולא, אז העדר טוב ממציאות הרע.

והן בעיון פשטה המספחת הזאת בין בקוץ בין בחרף, פי יכבד עליהם שבתם בבית הננסת פעומד על גבי גחלים, וגוערים בחזן שרוצה לומר קצת בנחת, ואומרים לו מה זה? ראש השנה היום, כפור היום, רויץ לך מהרה פי כבר פנה היום, מתי נצא לחנות ומתי נעשה לבינתנו. וכבר הגיד מגיד אחד שהגידו לו מן השמים שזה היה בעוכרנו, ודין גרמא דעצירא'ה עקבות משיחא זה פמה מאות שנים רבות ורעים, על פי כרום זלות לבני אדם, דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם (ברכות ו:).

עם ה', נחום על כבוד קוננו ועל נפשנו, ונעבד את בוראנו עבודה שלמה עד מקום שידינו מנעת, פי הן בעיון חסרנו כל טוב, אין לנו לא מקדש ולא מזבח ולא קרבנות וכו' ואין אתנו יודע לכוון בכונות, ומי יתן והיה שנכונן אפלו בפשיטות ולא יהיה לפניו הולך חשכים מחמת רב טרדותינו ומעוט ערפנו ורב שפלותנו, עד שאנו כשפורים שלא נדע ולא נזכר את אשר נוציא מפינו, ה' הטוב יכפר בעדינו, לפחות נאמר התבות והאותיות במספרם כמשפט בנחת וזה, בשפה ברורה ובנעימה קדושה, אולי יתעשת ה' לנו וישיב העבודה לדביר ביתו כבראשונה, פן יהי רצון במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת

ר' שמעון בן יצחק ומלכה רלוי ע"ה

כ"ט מר חשוון תשנ"ט

לעילוי נשמת

הרב אריה יהודה בן לאה הראל זצ"ל

חתנא דבי נשיאה סידנא בבא סאלי זיע"א

כ"ח חשוון תשפ"א

